

Nr 344.

Av herrar **Lundström** i Långnäs och **Hellström**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m.*

I proposition nr 186 har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till, bland annat, förordning angående ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsmedel. I förslagets 3 § bestämmes, att hushållningssällskapen skola erhålla årligen tillhoppa 1,750,000 kronor, och i 4 § av samma förslag stadgas, att till grund för fördelningen mellan hushållningssällskapen skall tills vidare läggas hushållningssällskapsområdenas folkmängd.

Av det till propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet den 4 april 1913 framgår, att ett större antal hushållningssällskap genom sina förvaltningsutskott yrkat på en annan grund för fördelningen av ersättningen till hushållningssällskapen och att nykterhetskommittén med anledning härav verkställt en utredning, för vilken redogöres å sid. 22—24 i nykterhetskommitténs såsom bilaga till propositionen fogade betänkande den 15 december 1912.

De fördelningsgrunder, som ifrågasatts, äro följande:

1:o) den nuvarande fördelningsgrunden, enligt vilken hushållningssällskapsområdenas absoluta folkmängd skulle läggas till grund för fördelningen;

2:o) hushållningssällskapsområdenas folkmängd med avdrag för de städer, som icke tillhöra landsting;

3:o) hushållningssällskapsområdenas folkmängd å landsbygden, således med avdrag för städerna;

4:o) ett visst lika stort grundanslag å 10,000 eller 20,000 kronor, skulle först tilldelas varje hushållningssällskap och återstoden av den till fördelning avsedda summan därefter fördelas på hushållningssällskapen enligt områdenas folkmängd.

För att visa, hur de olika förslagen skulle verka, har nykterhetskommittén låtit utarbета följande tabell, utvisande ersättningsbeloppen till hushållningssällskapen efter olika grunder:

Tab. 1.

Hushållningssällskap	Efter folkmängden inom hela riket.			Efter folkmängden å landsbygden.	Efter folkmängden å landsbygden samt i de städer, som deltaga i landsting.
	Utan grundanslag.	Med grundanslag av 10,000 kronor	Med grundanslag av 20,000 kronor		
		och resten fördelad lika per invånare.			
	1.	2.	3.	4.	5.
Stockholms läns	75,032: 94	73,885: 19	72,437: 44	85,178: 12	80,061: 96
Uppsala läns	43,475: 76	47,016: 51	50,557: 25	40,919: 12	46,389: 69
Södermanlands läns	59,937: 53	61,032: 53	62,127: 52	55,661: 33	63,954: 79
Östergötlands läns	99,352: 39	94,591: 46	89,830: 53	92,658: 31	89,475: 12
Jönköpings läns.....	72,619: 91	71,830: 67	71,041: 42	76,827: 38	77,487: 20
Kronobergs läns.....	53,927: 11	55,915: 08	57,903: 06	63,407: 33	57,541: 53
Kalmar läns norra	26,506: 17	32,568: 10	38,630: 05	27,669: 90	28,282: 72
» » södra	51,224: 04	53,613: 61	56,003: 19	53,323: 11	54,657: 29
Gottlands läns	18,693: 82	25,916: 45	33,139: 03	18,979: 37	19,946: 75
Blekinge läns.....	50,995: 69	53,419: 18	55,842: 69	45,845: 39	54,413: 63
Kristianstads läns	77,268: 06	75,788: 23	74,308: 41	88,348: 12	82,446: 90
Malmöhus läns	153,808: 46	140,956: 92	128,105: 37	118,217: 71	134,598: 89
Hallands läns	50,206: —	52,746: 82	55,287: 65	48,366: 75	53,571: 01
Göteborgs och Bohus läns...	127,881: 68	118,882: 12	109,882: 55	79,648: 29	76,827: 15
Älvsborgs läns södra	44,851: 67	48,187: 99	51,524: 32	45,886: 04	47,857: 81
» » norra	52,770: 02	54,929: 91	57,089: 78	58,514: 44	56,306: 88
Skaraborgs läns.....	82,063: 10	79,870: 87	77,678: 64	89,076: 70	87,563: 32
Värmlands läns	88,353: 34	85,226: 56	82,099: 77	97,003: 58	94,275: 16
Örebro läns.....	70,214: 04	69,782: 24	69,350: 44	71,899: 32	74,920: 08
Västmanlands läns	52,163: 01	54,413: 08	56,663: 15	49,808: 27	55,659: 19
Kopparbergs läns	79,289: 82	77,509: 62	75,729: 42	92,002: —	84,604: 17
Gävleborgs läns	86,106: 63	83,313: 65	80,520: 65	86,005: 60	80,265: 98
Västernorrlands läns	84,705: 85	82,120: 98	79,536: 11	92,611: 40	90,383: 20
Jämtlands läns	39,883: 49	43,957: 93	48,032: 39	45,984: 93	42,556: 64
Västerbottens läns	54,647: 95	56,528: 83	58,409: 71	64,712: —	58,310: 68
Norrbottens läns	54,021: 52	55,995: 47	57,969: 41	61,443: 99	57,642: 26
Summa	1,750,000: —	1,750,000: —	1,750,000: —	1,750,000: —	1,750,000: —

Då frågan om den lämpligaste fördelningsgrunden emellertid befarades kunna inveckla och försvåra själva huvudfrågan, så avstod nykterhetskommittén ifrån att framlägga något särskilt förslag därom; och i överensstämmelse härmed har också föredragande departementschefen ansett, att frågan om förändring av grunden för understödets fördelning bör upptagas för sig utan samband med det föreliggande frigörelsespörsmålet och att fördelningsgrunden därför *tills vidare* borde lämnas oförändrad.

Att det slutliga och definitiva ordnandet av denna fråga bör ske först efter en grundlig utredning av alla de på frågan inverkan omständigheterna, är uppenbart; men då den nuvarande fördelningsgrunden tydligen är den minst tillfredsställande av alla de föreslagna fördelningsgrunderna, så synes det med fog kunna ifrågasättas, att en annan fördelningsgrund provisoriskt fastställs för den tid, som förflyter, till dess denna fråga hinner bli definitivt ordnad.

Enligt de av Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 28 oktober 1910 fastställda allmänna grunder för hushållningssällskapens i riket organisation är hushållningssällskapens ändamål »*jordbrukets och därtill hörande binäringsars ävensom fiskets främjande*». Det är den med jordbruk och boskapsskötsel samt fiske sysselsatta befolkningen, vars intressen hushållningssällskapens arbete avser att främja, och under sådana förhållanden synes det vara rättvist, att sällskapens andel i brännvinsmedlen bestämmas av denna befolknings större eller mindre talrikhet inom det område, där sällskapet har sin verksamhet förlagd.

Fördelar man den för hushållningssällskapen avsedda summan av 1,750,000 kronor på landets hela, vid jordbruk, boskapsskötsel och fiske sysselsatta befolkning, som vid den senast bearbetade folkräkningen år 1900 utgjorde 2,756,704 personer, så visar det sig, att på var och en av de till dessa näringsgrenar hänfödda personerna kommer ett anslagsbelopp av 63 öre.

Vi hava med ledning av befolkningsstatistikens uppgifter över antalet av den vid *jordbruk, boskapsskötsel och fiske* sysselsatta befolkningen inom de olika länen räknat ut, huru stort detta belopp per capita i de olika länen ställer sig enligt några av de i nykterhetskommitténs tabell upptagna beräkningsgrunderna. Resultatet av denna beräkning framgår av följande tabell:

Tab. 2. Ersättningsbelopp *per capita* av den vid jordbruk, boskapskötsel och fiske sysselsatta befolkningen vid fördelning enligt nedanstående grunder.

L ä n s o m r å d e .	Efter hela folk- mängden utan grundanslag (1 i tab. 1 sid. 2).	Efter folkmäng- den å lands- bygden (4 i tab. 1 sid. 2).	Efter folkmäng- den å landsbyg- den samt i städer, som deltaga i landsting (5 i tab. 1 sid. 2).
Stockholms län.....	0·77	0·87	0·82
Uppsala län	0·64	0·60	0·69
Södermanlands län	0·65	0·61	0·70
Östergötlands län.....	0·68	0·64	0·61
Jönköpings län.....	0·61	0·65	0·65
Kronobergs län.....	0·49	0·58	0·53
Kalmar läns norra	0·57	0·60	0·61
” ” södra			
Gottlands län	0·53	0·53	0·56
Blekinge län.....	0·65	0·59	0·70
Kristianstads län	0·52	0·60	0·56
Malmöhus län	0·91	0·70	0·80
Hallands län.....	0·52	0·50	0·56
Göteborgs och Bohus län	1·05	0·65	0·63
Älvsborgs läns norra	0·52	0·56	0·56
” ” södra			
Skaraborgs län.....	0·49	0·53	0·52
Värmlands län	0·53	0·58	0·57
Örebro län.....	0·65	0·67	0·70
Västmanlands län.....	0·65	0·62	0·69
Kopparbergs län	0·63	0·73	0·67
Gävleborgs län.....	0·84	0·84	0·78
Västernorrlands län.....	0·63	0·69	0·68
Jämtlands län	0·53	0·61	0·57
Västerbottens län.....	0·51	0·60	0·55
Norrbottnens län	0·62	0·70	0·66
<i>Hela riket</i>	0·63	0·63	0·63

Härav framgår, att de största avvikelserna från riksmedeltalet 63 öre förekom just med den beräkningsgrund, som Kungl. Maj:t föreslagit skulle tills vidare tillämpas, eller med hela folkmängden (utan grundanslag) såsom fördelningsgrund. Avvikelserna från medeltalet, 63 öre per capita, äro här störst å ena sidan för Göteborgs och Bohus län med

1.05 kronor per capita, Malmöhus län med 0.91 kronor per capita och Gävleborgs län med 0.84 kronor per capita, och å andra sidan för Kronobergs och Skaraborgs län med endast 0.49 kronor per capita, Västerbottens län med endast 0.51 kronor per capita och Kristianstads, Hallands och Älvsborgs län med endast 0.52 kronor per capita av den vid jordbruk, boskapsskötsel och fiske sysselsatta befolkningen. Variationerna hålla sig således mellan högst 1.05 kronor för Göteborgs och Bohus län och lägst 0.49 kronor för Kronobergs län och Skaraborgs län.

Med en fördelning efter folkmängden å landsbygden bli dessa avvikelser mindre; per-capita-bidraget varierar då mellan högst 0.87 kronor för Stockholms län och lägst 0.50 kronor för Hallands län.

Ännu mindre blir variationen med det tredje beräkningssättet, då till grund för fördelningen lägges folkmängden å landsbygden och i de städer, som ej deltaga i landsting. Per-capita-bidraget för jordbruksbefolkningen varierar då emellan högst 0.82 kronor för Stockholms län och lägst 0.52 kronor för Skaraborgs län.

Om man till grund för fördelningen lägger den vid jordbruk, boskapsskötsel och fiske sysselsatta befolkningen inom varje hushållningssällskaps område, så erhålles enligt vår åsikt en fördelningsgrund, mot vilken ingen principiell invändning kan göras. Möjligen kan den tåla vid jämkning i ett eller annat avseende, och särskilt torde även i detta fall böra undersökas, om icke en ändå rättvisare fördelning skulle kunna erhållas genom att först till varje hushållningssällskap lämna ett grundanslag av till exempel 10,000 kronor och sedan göra fördelningen av det återstående beloppet enligt den nu nämnda på yrkesfördelningen stödda fördelningsgrunden. Men under alla omständigheter synes Riksdagen för ett provisoriskt ordnande av frågan böra redan nu kunna tills vidare antaga den fördelningsgrund, för vilken jag här redogjort.

För att visa, vilka förändringar detta skulle medföra i den av Kungl. Maj:t nu föreslagna fördelningen av brännvinsmedelsersättningen, hava vi beräknat storleken av de sällskapen tillkommande ersättningsbeloppen för varje län efter antalet av den vid »jordbruk, boskapsskötsel och fiske» sysselsatta befolkningen, dels med och dels utan ett för alla sällskap lika stort grundanslag av 10,000 kronor. De så erhållna siffrorna hava vi för större överskådlighets skull i följande tabell sammanställt med de ersättningsbelopp, som skulle utgå till sällskapen enligt den nuvarande fördelningsgrunden.

Tab. 3. Ersättningsbelopp till hushållningssällskapen enligt nedan angivna grunder:

L ä n s o m r å d e .	Efter hela folk- mängden utan grundanslag (Kungl. Maj:ts förslag).	Efter antalet av den vid jordbruk, boskapsskötsel och fiske syssel- satta befolkningen.	
		Med grundanslag av 10,000 kronor.	Utan grund- anslag.
Stockholms län	75,032: 94	62,753: 63	61,958: 97
Uppsala län	43,475: 76	46,632: 77	43,025: 07
Södermanlands län	59,937: 53	59,685: 80	58,355: 81
Östergötlands län.....	99,352: 39	88,790: 98	92,539: 75
Jönköpings län.....	72,619: 91	74,008: 48	75,177: 74
Kronobergs län.....	53,927: 11	69,141: 38	69,461: 37
Kalmar läns norra	77,730: 21	93,276: 89	86,063: 46
” ” södra			
Gottlands län	18,693: 82	29,245: 50	22,603: 77
Blekinge län	50,995: 69	52,139: 29	49,492: 46
Kristianstads län	77,268: 06	90,122: 85	94,104: 02
Malmöhus län	153,808: 46	101,123: 44	107,024: 19
Hallands län.....	50,206: —	61,897: 28	60,953: 18
Göteborgs och Bohus län	127,881: 68	75,854: 36	77,345: 62
Älvsborgs läns södra	97,621: 69	121,314: 75	118,993: 84
” ” norra			
Skaraborgs län.....	82,063: 10	100,322: 27	106,083: 21
Värmlands län.....	88,353: 34	100,108: 04	105,831: 60
Örebro län.....	70,214: 04	68,037: 81	68,165: 22
Västmanlands län.....	52,163: 01	53,516: 59	51,110: 10
Kopparbergs län	79,289: 82	78,554: 78	80,517: 36
Gävleborgs län.....	86,106: 63	65,378: 95	65,042: 40
Västernorrlands län.....	84,705: 85	82,401: 06	85,034: 80
Jämtlands län	39,883: 49	50,596: 44	47,680: 39
Västerbottens län.....	54,647: 95	67,936: 11	68,045: 76
Norrbottens län	54,021: 52	57,160: 55	55,389: 91
Summa	1,750,000: —	1,750,000: —	1,750,000: —

En fördelning av ersättningsbeloppet enligt den här föreslagna grunden skulle, såsom härav framgår, icke medföra några större förändringar i ersättningsbeloppen för andra hushållningssällskap än Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Gävleborgs läns hushållningssällskap.

På grund av de synnerligen stora inkomster, som dessa hushållningssällskap, tack vare en oegentlig grund för brännvinsmedlens för-

delning hittills haft, hava de emellertid varit i tillfälle att samla stora fonder, vilkas ränteavkastning torde mer än väl räcka till att täcka den nedsättning i brännvinsmedelsersättningen, som en tillämpning av den här föreslagna fördelningsgrund skulle för dem medföra. Så hade enligt kungl. lantbruksstyrelsens underdåniga berättelse för år 1910 de nämnda hushållningssällskapen följande tillgångar och följande inkomster av räntor, hyror och arrenden:

Hushållningssällskap.	Inkomst av räntor m. m.	Tillgångar.	Skulder till andra än fonder.	Behållning efter avdrag av skulder till andra än egna fonder m. m.
Stockholms läns	24,176: 54	372,328: 77	—	372,328: 77
Östergötlands läns	18,957: 02	487,424: 09	17,073: 50	470,350: 59
Malmöhus läns	35,635: 61	953,843: 41	28,499: 66	925,343: 75
Göteborgs och Bohus läns	18,476: 91	587,310: 79	3,051: 22	584,259: 57
Gävleborgs läns.....	21,659: 63	544,037: 91	1,153: 67	542,884: 24

Utav de övriga hushållningssällskapen hade icke något sällskap därmed jämförlig inkomst av räntor m. m. och endast ett fåtal med dessa jämförliga tillgångar.

Härav torde framgå, att (med undantag möjligen för Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap) ingen fara förefinnes för att en rättvisare fördelning av ersättningsbeloppen skulle kunna i någon avsevärd grad förrycka de därav närmast drabbade hushållningssällskapens ekonomi och därigenom förorsaka dem några större svårigheter. För de sällskap, som nu under en lång följd av år lidit av de ekonomiska svårigheter, som förorsakats av den olämpliga fördelningsgrunden, skulle det däremot vara av stor betydelse, om en ändring till ett bättre redan nu, i avvaktan på Kungl. Maj:ts förslag till ett definitivt ordnande av frågan, kunde genomföras att tills vidare gälla.

På grund av det ovan anförda få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta, att 4 § i förordningen angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel måtte få följande lydelse:

4 §.

Till grund för fördelningen dels mellan landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, dels ock mellan hushållningssällskapen skall tills vidare läggas i det förra fallet landstingsområdenas och nämnda städers folkmängd, i det senare fallet *storleken av den inom hushållningssällskapens områden befintliga, med jordbruk, boskapsskötsel och fiske sysselsatta befolkningen.*

Stockholm den 21 april 1913.

Linus Lundström.

Paul Hellström.

I motionen instämma:

<i>Ernst Hage.</i>	<i>Ant. Wikström.</i>	<i>K. L. Sandstedt.</i>
<i>F. O. Mörtsell.</i>	<i>L. J. Carlsson.</i>	<i>W. Bäckström.</i>
<i>J. Rehn.</i>	<i>Olof Jonsson.</i>	<i>Ad. Wiklund.</i>
<i>P. Alb. Bäckman.</i>	<i>Johan Olofsson.</i>	<i>A. J. Wedin.</i>
<i>D. Viklund i Oviken.</i>	<i>E. F. Hellberg i Lycksele.</i>	
<i>Rob. Karlsson.</i>	<i>G. Kronlund.</i>	